

залежить і від загальнодержавної підтримки, сприяння Міністерства оборони, Генерального штабу ЗС та Ради Національної безпеки та оборони.

Складність та багатоаспектність політичної реклами як явища зумовлює необхідність її подальшого глибокого вивчення. Зокрема, окремого наукового дослідження потребує проблема психологічного впливу реклами ЗС та механізму її сприйняття реципієнтом. Значну увагу слід приділити лінгвостилістичним особливостям рекламного тексту, ролі та значенню символів. Предмет подальшого дослідження становитимуть візуальні засоби реклами (ілюстрації, фотографії, кольори, шрифти, емблеми) та специфіка їх впливу на цільову аудиторію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єгорова-Гантман Є.В., Плеваков К.В. *Политическая реклама*. – М.: Никколо-Медиа, 2002.
2. Лук'янець Т.І. *Маркетингова політика комунікацій* : Навч. посіб. – К.: КНЕСУ, 2000. – 380 с.
3. Ляпина Т.В. *Политические коммуникации: PR и реклама*. – Киев, 2001. – 224 с.
4. Ольшанский Д.В. *Политический PR*. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
5. Ольшанский Д.В. *Психология масс*. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с.
6. Панкратов Ф.Г., Баженов Ю.К., Серегина Т.К., Шахурин В.Г. *Рекламная деятельность*. – М. Инф.-внедренческий центр “Маркетинг”, 2001. – 364 с.
7. *Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів*. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.
8. *Политическая психология: Учебное пособие для вузов (Под общей редакцией А.А. Деркача, В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева)*. – М.: Академический проект, Екатеринбург; Деловая книга, 2001. – 858 с.
9. Ромат Є.В. *Реклама*. – СПб.: Питер, 2001. – 496 с.
10. Шубадеров А.Я. *Как повысить престиж армии // Современная военная психология: Хрестоматия*. – Мн.: Харвест, 2003. – 576 с.

УДК 327.792 / 316, 77: 32

Ткачук Павло

Львівський військовий інститут ім. гетьмана Петра Сагайдачного
Національний університет “Львівська політехніка”

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЛЯ ВИКОНАННЯ МІСІЙ ЗА КОРДОНОМ

© Ткачук П., 2004

Здійснюється поглиблений політологічний аналіз практики добору, всебічного військово-професійного вишколу військових підрозділів Збройних сил України, які за ухвалою політичного керівництва нашої держави залучаються до виконання миротворчих операцій за кордоном під егідою ООН. Розкрито концептуальні засади цієї відповідальної діяльності, узагальнюється набутий досвід.

This work gives profound political analysis of practical experience in selection of personnel and thorough professional training of military units of Ukraine Armed Forces, which are being involved in peacekeeping operations abroad under the aegis of UNO by approval of political leaders of our country. The work also reveals conceptual grounds of this responsible activity and generalizes the acquired experience.

За роки, які пройшли після закінчення “холодної війни”, розпаду СРСР, в Європі і в світі відбулися істотні політичні зміни. На теренах Радянського Союзу утворилася низка незалежних держав – Росія, Україна, Білорусь, Казахстан, Узбекистан, Туркменистан та інші. У країнах Східної Європи – Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині, Румунії, Болгарії – колишніх учасниках Організації Варшавського Договору віднов-

лено демократичний лад, ліквідовано жорстокі тоталітарні режими, відсторонено від влади компартії. В інтересах зміцнення своєї національної безпеки ці країни стали або стають членами Північноатлантичного альянсу. Значний вплив на міжнародний клімат в Європі і в світі нині мають Сполучені Штати Америки, Росія, Федеративна Республіка Німеччина.

На жаль, світ ще не став урівноваженішим, міжнародна безпека на грані смертельної загрози. Вже у XXI столітті світ зіткнувся з зухвалими викликами міжнародного тероризму: згадаймо трагічні події 11 вересня 2001 року в США, захоплення чеченськими терористами заручників у Москві, жорстокі акти воєнного вандалізму в Афганістані, Чечні, в колишній Югославії, на пакистано-індійському кордоні, в Індонезії, на Філіппінах, в Іраку та інших країнах світу.

Народи пов'язують свої надії на збереження миру, приборкання міжнародного тероризму, мусульманського фундаменталізму з рішучими діями Організації Об'єднаних Націй.

Миротворчі сили ООН вже не раз рятували світ від регіональних, а часом і глобальних військових зіткнень. Вперше військові сили ООН пришвидшили закінчення війни в Кореї, потім такі миротворчі втручання ООН відбулися й в інших регіонах світу.

Оскільки міжнародні миротворчі сили, що діяли під егідою ООН, формувалися виключно з військових з'єднань національних збройних сил, ООН надає важливого значення тому, щоб ці з'єднання діяли у повній відповідності з нормами міжнародного права, регулюючими документами Ради Безпеки ООН.

Підкреслимо, що упродовж останніх років незалежна Україна, її Збройні сили, керуючись конституційними засадами зовнішньополітичної діяльності, військової політики нашої держави, беруть активну участь у миротворчих акціях ООН. За визнанням впливових зарубіжних політичних, інформаційних джерел, участь України та її Збройних Сил у цих процесах значно підвищила авторитет української держави на міжнародній арені, забезпечила визнання її як впливового чинника й суб'єкта в новостворюваних системах європейської, регіональної і глобальної безпеки.

У своєму виступі на розширеному засіданні колегії Міністерства оборони України Президент України Л.Д. Кучма підкреслював: " На часі налагодження і розширення ефективного міжнародного співробітництва у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах... Прошу пам'ятати і орієнтувати на це всіх підлеглих, що належно організована воєнна співпраця сьогодні – це запорука миру і стабільності завтра. У більш широкому плані військові можуть і повинні працювати на подальше зміцнення міжнародної довіри до України, поліпшення її іміджу як надійного, передбачуваного й активного партнера у справі будівництва нової системи європейської безпеки" [3, с.3–4].

Ухвала українського керівництва про скерування нашого спецбатальйону до Кувейту виключно з гуманітарною метою свідчила про тверді наміри Української держави і далі розвивати співпрацю з ООН в ім'я розв'язання будь-яких конфліктів, надання допомоги народам, які опинилися в біді, потерпають від воєн чи екологічних катастроф.

Успіхи українських миротворців, їх авторитет, висока оцінка з боку керівництва ООН були зумовлені відмінною підготовкою військовослужбовців, їх високим професіоналізмом, ґрунтовною завчасною підготовкою до майбутньої миротворчої акції.

Якими концептуальними засадами керується Міністерство оборони України, готуючи військові формування до участі в миротворчих операціях під егідою ООН?

Передовсім враховують визнані ООН загальнополітичні, військові, нормативно-правові засади, на що обов'язково зважають країни, які взялися за розв'язання конфліктних ситуацій, які намагаються розв'язати Організація Об'єднаних Націй, її Рада Безпеки.

Крім Статуту ООН, мається на увазі чотири Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. про захист жертв війни, а саме: про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях, про поліпшення долі поранених і хворих з-поміж військовослужбовців, що опинилися на морі після корабельної аварії, про норми поведіння з військовополоненими, про захист цивільного населення у час війни, а також женеvських протоколів про заборону хімічної і бактеріологічної зброї, Конвенції ЮНЕСКО від 14 травня 1954 р. про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту.

В Україні, в роки її незалежності, вироблені свої нормативно-правові документи, які ретельно формулюють вимоги нашої держави до військових відомств, військовослужбовців, покликаних відстоювати честь нашої держави за кордоном, високопрофесійно виконувати складні, відповідальні функції миротворців ООН.

В Основному Законі нашої держави (у Статті 85) передбачено, що Верховна Рада України схвалює рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України [5, с.6].

У деяких законодавчих актах ці питання деталізуються, чіткіше визначають роль, відповідальність уряду, Міністерства оборони, інших державних установ за підготовку військових колективів до відповідальної служби за межами Української держави.

В Статті 1 Закону України про Збройні Сили України підкреслюється, що з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України можуть залучатися до надання військової допомоги іншим державам, а також брати участь у міжнародній військовій співпраці та міжнародних миротворчих операціях на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України [3, с.8].

В Україні діє спеціально розроблений і прийнятий Закон України "Про участь України в міжнародних миротворчих операціях". У цьому Законі підкреслюється, що для запобігання конфліктам, для їх розв'язання Україна розглядає участь у міжнародних миротворчих операціях як важливу складову своєї зовнішньої політики. В Законі визначені всі основні концептуальні, правові, організаційні та фінансові засади щодо участі України в міжнародних миротворчих операціях, а також порядок направлення Україною військового та цивільного персоналу, організації його підготовки та забезпечення участі в діяльності з підтримання чи відновлення міжнародного миру і безпеки [3, с.63–85].

Отже, Україна бере участь у міжнародних миротворчих операціях, які проводяться Організацією Об'єднаних Націй, рішення на проведення яких прийнято Радою Безпеки ООН чи Організацією з безпеки і співробітництва в Європі чи іншими регіональними організаціями, які беруть на себе відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки.

Участь України в міжнародних миротворчих операціях здійснюється через надання міжнародного контингенту, миротворчого персоналу, а також матеріально-технічних ресурсів та послуг у розпорядження відповідних органів, які визначаються рішенням про здійснення такої операції.

Докладніше розкриємо концепцію забезпечення участі України у миротворчих операціях.

Пропозиція щодо участі України в міжнародній миротворчій операції вноситься до Ради національної безпеки і оборони України Міністерством закордонних справ за погодженням з Міністерством оборони України. Пропозиція має включати наявні на момент її внесення дані про район дії миротворчого контингенту, про тип і склад озброєння, військової техніки, підпорядкованість, строки перебування, порядок їх продовження, порядок заміни та умови виведення, про гарантії і компенсації військовослужбовцям та членам їх сімей, а також інформацію про порядок відшкодування витрат, пов'язаних з участю України в міжнародній миротворчій операції.

Рада національної безпеки і оборони України, визнаючи відповідність такої участі національним інтересам і законодавству України, враховуючи можливості фінансування та матеріально-технічного забезпечення, рівень безпеки громадян України, які братимуть участь у миротворчій операції, вносить відповідні пропозиції на розгляд Президента України. Президент України після схвалення пропозиції щодо направлення миротворчого контингенту Верховною Радою приймає остаточне рішення.

Визначеного Законом порядку направлення підрозділів Збройних сил України до інших держав чітко дотримуються. Саме про це свідчить направлення українських миротворців протягом останніх років до Боснії і Герцеговини (колишня Югославія), Анголи, Східної Словенії, Лівану, Сьєрра-Леоне, Демократичної Республіки Конго, Косово. Відповідно до чинного законодавства підготований спеціалізований підрозділ українського війська до миротворчих операцій у зв'язку з війною США проти Іраку.

Становить певний інтерес практика підготовки до виконання миротворчих місій у самих військових підрозділах Збройних сил України, які будуть скеровані у відповідний вибухонебезпечний регіон чи вогнище міжнародної напруги.

Міністерство оборони України відбирає для виконання відповідальних миротворчих операцій найбільш боєздатні, елітні підрозділи, укомплектовані здебільшого воїнами–контрактниками, високими професіоналами своєї справи, які бездоганно володіють зброєю, бойовою технікою. З ініціативи Міністерства видані численні методичні посібники, словники. До роботи з колективами залучені найкваліфікованіші офіцери – методисти.

Пошлемося на навчально-методичний посібник "Учбові нариси миротворчих операцій" (з можливими рішеннями) [10]. В ньому Міністерство оборони України підкреслює, що метою посібника навчити солдатів зі складу "голубих касок" діяти психологічно грамотно, обережно, гуманно і неупереджено, пам'ятати, що перед ними завжди стоять завдання за будь-яку ціну захищати людей і надавати їм допомогу.

В посібнику моделюються різноманітні гострі практичні ситуації, що можуть виникнути у зоні миротворчих дій, ґрунтовно викладаються поради, якими воїн-миротворець повинен скористатися, виконуючи свої обов'язки. Подано поради воїнам щодо їх поведінки, дій, перебуваючи у денному патрулі, нічному патрулі, охорони об'єкта, охорони бази миротворчих сил, перебування на КПП, в конвої, що забезпечує поставку засобів тилового забезпечення, при очепленні й обшуку підозрілих у злочинах, проведенні ремонтно-будівельних робіт, супроводі високої посадової особи, зборі зброї у населення тощо.

За оцінкою з місць, такі посібники є надзвичайно цінними, бо дають практичні поради щодо способу дій, поведінку воїнів у конкретних кризових ситуаціях.

Звичайно, найбільша увага в процесі підготовки підрозділів до виконання майбутніх миротворчих дій звертається на максимальне удосконалення фахової, професійної майстерності воїнів, але одночасно посилюється робота з морально-психологічного загартування воїнів, прищеплення навичок товариського взаєморозуміння і взаємодопомоги, подолання шкідливих звичок – куріння, алкоголізму тощо.

У межах можливого, не торкаючись із зрозумілих причин утаємничених специфічних сфер підготовки батальйону хімічного, біохімічного захисту, що від нас був скерований до Кувейту, зазначимо, що фахівці Західного штабу оперативного командування добре попрацювали над тим, щоб воїнам батальйону ґрунтовно роз'яснити глибинні корені кризових ситуацій у зоні Перської затоки, особливу роль Іраку, його керівника Хусейна у нагнітанні напруги, штучному підживленні впливових міжнародних структур мусульманського фундаменталізму, тероризму, деструктивні підходи до виготовлення атомної, хімічної, бактеріологічної зброї. Особлива увага зверталася на багату історію Іраку, Кувейту, національні, релігійні традиції регіону, складні, часто непримиренно ворожі стосунки Іраку і США, Великобританії, Франції та інших західних країн, культурні, мовні особливості населення, інтереси якого доведеться відстоювати.

Воїни повинні чітко усвідомлювати низькі рейтинги в арабських країнах національних меншин, жінок, громадян інших, зокрема європейських країн, схильність більшості арабів до надмірної войовничості, їх запальний темперамент, виховання на почуттях релігійного фанатизму, ревності, кровної помсти.

Американське керівництво не врахувало повною мірою ці обставини, плануючи воєнні операції в Іраку. Досвід війн останнього часу переконує, що морально-психологічні фактори, національна самосвідомість населення країни, яка зазнала агресії, відіграють не менш важливу роль у війні, ніж технічно досконала озброєність армії, яка вчинила агресію. Це підтвердили і події американської війни проти Іраку.

За час, що минув після липня 1992 р., коли державне керівництво України прийняло ухвалу про участь у миротворчих операціях ООН, українські військові підрозділи взяли участь у ліквідації конфліктних ситуацій в колишній Югославській Федерації, Анголі, Таджикистані, Гватемалі, Конго, Грузії, Молдові, Сьєрра-Леоне, Лівані, Афганістані, Східному Тиморі, Ефіопії і Еретреї, Косово, Македонії, Кувейті, Іраку.

Воїни – миротворці з України виконували найрізноманітніші, часом небезпечні для життя і здоров'я завдання. У складі військової місії ООН на півдні Лівану українські миротворці розмінували значну територію, важливі автомобільні шляхи. У Сьєрра – Леоне українські фахівці брали участь у підготовці екіпажів бронетранспортерів, водіїв вантажних автомобілів, обслуговуванні та ремонті матеріально-технічних ресурсів, озброєння. Вертолітний загін здійснював перевезення важливих посадових осіб, вантажів, здійснював повітряний супровід переміщення урядових військ тощо. Складні завдання – цілодобові патрулювання, нейтралізація масових заворушень, вилучення у незаконних перевізників контрабандної зброї, наркотиків, вибухівки здійснювали в Боснії і Герцеговині, згодом – в Косово, Македонії, Кувейті, а сьогодні в Іраку.

Скерування великого підрозділу військовослужбовців Збройних сил України до Іраку вимагало особливо виваженого рішення українського керівництва, старанної фахової підготовки українських миротворців. Річ у тім, що політична ситуація в Іраку після насильницького усунення від влади диктатора Хусейна залишається вкрай складною. Тому доводилося передбачити у підготовчий період всі можливі ускладнення, реальні небезпеки і загрози. За відгуками іноземної преси, командування миротворчих сил, українські воїни в Іраку професійно чітко виконують свої відповідальні миротворчі обов'язки.

У ході миротворчих операцій налагодилася тісна співпраця військових підрозділів Збройних сил України і відповідних формувань, що діяли під егідою ООН. Тривав інтенсивний обмін бойовим досвідом; набуття практичних навичок в оволодінні зброєю, сучасною військовою технікою. Чимале значення мала перевірка на практиці ефективності сучасних методів управління військами, оволодіння унікальними засобами зв'язку, інформації.

Життя засвідчило, що учасники миротворчих операцій Збройних сил України з гідністю виконують відповідальне доручення Вітчизни. Вони демонструють відмінний вишкіл, бездоганні професійні якості, чіткість у виконанні бойових завдань, сміливість, дисциплінованість, відмінне володіння зброєю, військовою технікою. Разом з тим, українські воїни постійно виявляють повагу, чуйне ставлення до місцевого населення, чим завоювали високий авторитет і визнання.

Керівництво ООН високо оцінює внесок України у спільну миротворчу діяльність. В ім'я посилення боротьби проти міжнародного тероризму, запобігання будь-яких політичних і воєнних конфліктів, як ніколи раніше нині постає завдання посилення єдності, згуртованості, консолідації всіх миролюбних, демократичних сил в ім'я збереження миру і відвернення війни. Ми пишаємося тим, що й незалежна Україна вносить вагомий внесок у створення європейської, глобальної системи безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Белашов В.С. Партнерство з НАТО у багатовекторній зовнішній політиці України // Наука і оборона. – 2000. – № 3. – С.14–21.*
2. *Вашингтонський саміт та Косовська криза, НАТО, Брюссель, літо 1999 р. – С.18.*
3. *Довідник з питань міжнародного військового співробітництва та участі України у миротворчих операціях. – К.: МП “Леся”, 2001. – С.192.*
4. *Европейская безопасность. События, оценки, прогнозы. – М.: Центр по изучению проблем европейской безопасности, 2001. – №2. – С.20.*
5. *Конституція України (основний Закон). – Львів: Вільна Україна, 2000. – С.64.*
6. *НАТО. Handbook. Brussels. 2003. – С.368.*
7. *Смолянук В.Ф. Військова могутність України: теоретико-методологічні засади формування і розвитку /політологічний аналіз досвіду 1990-х років: Монографія. – К: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2000. – С.448.*
8. *Торчинець В.Ф. Місія миру. – Львів, 1997. – С.131.*
9. *Расширение сферы безопасности в евроатлантическом регионе. Роль НАТО и государств-партнеров. НАТО. – Брюссель (Бельгия), 2002. – С.36.*
10. *Учебні нариси миротворчих операцій з можливими рішеннями. МОУ. – К.: ВКФ “Любава”, 1998. – С.80.*
11. *У комітетах ВР України. Миротворча діяльність. Військові аспекти // Народна армія. 2001. – 24 березня, № 56.*